

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 *A pumi eredete*

“A terelő pumi az őspulival szemben nem nevezhető őseredetű juhászku-tyafajtának, hanem az országban szerteszét élő, nagyban és egészében állandósult tájfajtának.”

“Általános vonásokban a pumi bár hosszú, lompos, illetőleg fürtös szőrzettel fedett, az őspuli, a spic- és terrierjellegű ebek keveredésének jellegét hordja magán.”

“A pumi eredete minden valószínűség szerint csak valami százötven évre vezethető vissza, arra az időtájra, amikor Németországból sok nyugoti juhot importáltunk. Velük hozzánk kerültek a pásztoraik is s ezek nyugoti – német és francia – eredetű terelőebek. Utóbbiak a már itt talált pulival kereszteződve, vetették meg alapjait annak a megszilárdult jellegű terelőebnek, amely a Dunántúlon a pumi nevet viseli.” **(Raitsits, 1924)**

2.2 *Fajtajelleg*

“A puminál tehát minden olyan jelleg, amely kifejezetten puli, spicc, vagy uszkárjelleg, hibának számít.”

“Míthogy a pumiban leginkább mégis a puli tulajdonságok jelenléte kívánatos, s így intermediär típusa a pulihoz sokkal közelebb áll, mint a spicchez és uszkárhoz. Összbenyomás tekintetében itt is hibául rovandó fel sok olyan tulajdonság, amely a puli testalkotásánál és színezete tekintetében hibának számít.”

“Hasonlóképpen viselkedik, mint a foxterrier – de nemcsak viselkedik, hanem habitusa is terrier típusú. Ezért nevezem – mint fentebb említettem – a pumit Raitsits nyomán “ magyar pásztorterrier”-nek.” **(Anghi, 1936)**

“Újabban meglepődve vettem tudomásul, hogy kétféle pumiról kezdenek beszélni, sőt új irányt is szabnak, eszerint van régi és új fazonú pumi. Hogy az az élénk, folyton nyüzsgő, minden pissenésre tette kész, pattogó mozgású, rendkívül értelmes kutya fajta terrier jellegre emlékeztet – gondolom – sem Raitsits, sem Anghi professzorok nem azzal a célzattal tették, hogy ez a fajta a terrierek csoportjába olvasztva, egy erőltetetten átformált terrier alfajként tűnjön el.” **(Márki, 1974)**

“A pumi fajtajellegéhez hozzá tartozik a terrier jelleg. Ennek formai és tulajdonságbeli vonzata van. A majdnem egyenes stopvonal, a felálló és lebicsakló fül, a felálló farok adja a terrier formát.” **(Ócsag, 1986)**

2.3 Arányosság

“*Arányosság*. Arányos, tetszetős fajta. Törzse bár négyzetes formát mutat, hosszabb lábúnak tűnik. Mivel a szőre rövidebb, laposabbnak és sekély mellkasúnak látszik. A feje is viszonylag nagynak tűnik. Ez az aránytalanság a valóságban nem létezik, csak a pulihoz szokott szem látja így.” **(Ócsag, 1986)**

“A kutya összbenyomása az a bírálóban kialakult kép, melyet a testrészek egymással kialakított viszonya határoz meg. Ha a testrészek harmonizálnak, az egyed harmonikus felépítésű, egységes (homogén), azaz “jól együtt van”. Ha részei aránytalanok, heterogén felépítésű, emiatt elmarasztalendő.” **(Várszegi, 1996)**

2.4 Marmagasság

“A marmagasság 42 centiméterig terjedhet.” **(Raitsits, 1924)**

“A pumit testnagyság tekintetében nem sorozzuk több csoportba, mert bár ez meglehetősen kiegyenlítettlen tájfajta, de úgy látszik testnagysága tekintetében nem mozog olyan tág határok között mint a puli. Raitsits

ugyan említi a “törpe pumit”, sajnos azonban leírást nem ad róla (1923.VIII.18).

Az Anghi-Abonyi-Müller standard 40-55 cm között adja meg a marmagasságot, melyet 10 ponttal jelez, de kívánatosabbnak tartja a 45-50 cm marmagasságot, amelyet 15 ponttal jutalmaz. Raisits 42 cm marmagasságot, Ilosvai pedig 35-40 cm-t ad meg a pumi magasságául. Magam a legtöbb, jó összbenyomást adó, pumit 38-46 cm között találtam, ami nagyjában meg is felel a standard szerint kívánatos marmagasságnak.”

“A méréseim szerinti átlagos marmagasság 42 cm.” (Anghi, 1936)

“Elsősorban a nagyság. A puminál igénytelensége és más tényezők mellett követelmény, hogy ne legyen túl nagy, de mindezek ellenére féken tudja tartani az elbitangolt, illetve az elbitangolni akaró sertéseket, ráncba szedje a verekedő kosokat stb. Az a villámgyors mozgású, 35-45 cm marmagasságú, pompás fogazatú...” (Márki, 1974)

“*Testnagyság.* Itt csupán a két szélsőséges értéket kellett kizárni. A túl kicsi, túl finom egyed nem pumi jellegű, a túl nagy – bár az állatok mellett esetleg jól használható – annyira széthúzná a konszolidálandó fajtát, hogy ezt is ki kellett zárni. Az elmondottak miatt a szabvány nem is átlagméretet jelöl, hanem 35-44 centiméter határértékek közötti marmagasságot.” (Ócsag, 1975)

“Középnagy kutyafajta. Bottal mért marmagassága: 35-44 cm.” (Ócsag, 1986)

“A pumi középnagy testű, igen élénk vérmérsékletű fajta. Bottal mért marmagassága a mai standard szerint 35-44 cm között kívánatos. A túl kicsi, túl finom egyed nem pumi jellegű, a túl nagy egyedek továbbtegyesztése a konszolidáció ellen hatna.” (Mészáros, 1987)

“Marmagasság:

Kanok: 41-47 cm, ideális nagyság: 43-45 cm.

Szukák: 38-44 cm, ideális nagyság: 40-42 cm.” (F.C.I. pumi standard, 2000)

2.5 Törzs

“*A törzs.* A mar sekély elődomborodása után a hát, az ágyék és a far egyenes vonala következik, a farvége kissé lejt, amelyből középmagas tűzésű kurtított farok következik.”

“A mellkas mély és elég széles. A dongás vagy lapos mellkas alakulás hibásnak minősítendő.”

“*A nyak.* A nyak karcsú és jól izmolt.” **(Raitsits, 1924)**

“*Törzs.* A mar sekélyen domborodik elő, a hát, ágyék egyenes, bár kissé lejtős. Mellkasa mély, széles. A dongás vagy lapos mellkast Raitsits hibásnak minősíti. A pulinál véznábbnak látszik, de ennek az oka nem csontozatának gyengeségében keresendő, hanem abban, hogy idomait nem fedi olyan lompos, dús szőrtakaró, mint a puliét.”

A mellkasmélység 15-19 cm, aminek átlaga a 42 cm-es marmagasság arányában 40 %. A törzshosszúság 34-42 cm, aminek átlaga a 42 cm-es marmagasság arányában 90%.

“*Nyak.* A puliénál karcsúbb, de jól izmolt.”

A 42 cm marmagáságú pumi nyakhosszúsága 14 cm, ami a marmagasság arányában 33%. **(Anghi, 1936)**

“A nyak közepesnél kissé magasabban tűzött, alig ívelt, jól izmolt.”

“A test négyzetes, a törzs hossza általában megegyezik a marmagassággal. A hát, ágyék, a kissé csapott far feszes, jól izmolt, közepes szélességű. A mellkas mély, könyökvonalig érő, bordázat alig dongás, kívánatos a széles szügy.” **(Márki, 1974)**

“A *nyak* a közepesnél magasabban illesztett, közepesen hosszú, kissé ívelt, izmos. A fejtűzés igen mozgékony. A rövidnyakú egyedeken a fej mozgékonyága korlátozott. A túl hosszú nyakú pumi rendszerint laza szervezetű.”

“A far csapott, közepesen széles. A bordázat kevésbé dongás, inkább lapos, de mély.”

A pumi testtájainak viszonylagos mérete a bottal mért marmagasság %-ában:

	A standard szerint legalább, %	kívánatosabb %
Törzshosszúság	100%	
Mellkasmélység	43%	45% (Ócsag, 1986)

(megj: A megadott méretek megegyeznek az 1966.évi No. 56/b standardban található méretekkel. *Németh Gy.*)

“Törzshossza azonos a marmagasságával, tehát a pulihoz hasonlóan, kvadratikusan felépítésű. A megnyúlt törzs hibának számít.”

“A hát rövid és egyenes. Az ágyék középhosszú és szintén egyenes.”

“Bordázata lapos, kevésbé dongás, de mély, mert erős szívet, fejlett légzőrendszert kell, hogy takarjon.”

“Nyaka a közepesnél magasabb illesztésű, a gerincoszloppal 50-55 fokos szöveget zár be. Középhosszú, kissé ívelt és jól izmolt.” **(Mészáros, 1987)**

“A puli törzsére a négyzetesség jellemző. Marmagassága azonos a törzshosszal.”

“Gyakori típushiba a megnyúlt törzs. Általában az ágyéktájék hosszabb a kelleténél, s ez kötőhibával párosulva kígyózó járást eredményez.”

“ A puli egyik leggyakoribb hibája ma a megnyúlt törzs. Még a 70-es évek elején az állomány zöme a kívánatos kvadratikusan, mokány típusú képviselte, néhány generációval később kevesebbet látni ebből a változattól. A törzshossz kanoknál éppen ezért igen szigorúan bírálendő. A szukáknál a marmagassághoz viszonyított +5%-os törzshosszeltérés még megengedett. Ez egy 38 cm magas szukánál 40 cm törzshosszúságot jelenthet.” **(Mészáros, 1996)** (megj: A leírtak a pumira vonatkoztatva azonosak. *Németh Gy*)

“A nyak hossza megegyezik a fej hosszával, és a marmagasság 45%-át teszi ki.”

“Test: A törzs hossza azonos a marmagassággal – négyzetes felépítésű.”

“A mellkasmélység valamivel kevesebb, mint a marmagasság fele.”

(F.C.I. pumi standard, 2000)

2.6 *Fej*

“*A fej.* A feje a szélességéhez viszonylagosan hosszabb. Az arcorr hosszabb, mint a koponyai rész és elhegyedő.” **(Raitsits, 1924)**

“*Fej.* Szélességéhez viszonyítva hosszúkásabbnak látszik, mint a pulié, mert arcorra kissé elkeskenyedő és hosszabb, mint az agykoponyai rész. Az elkeskenyedő arcorr Méhely szerint a sakáléra emlékeztet, de azért nem szabad spicc-szerűen hegyesnek lennie.”

“A fej épen kétszer olyan hosszú, mint széles.”

A fejhosszúság 15-19 cm, aminek átlaga a 42 cm-es marmagasság arányában 40%. Az arcorrhosszúság 5-7 cm, aminek átlaga a fejhosszúság átlagának arányában 35%. **(Anghi, 1936)**

“A puminál az orrhát és a homlok találkozásánál igen is van stop-vonal, ha ez nem is olyan kifejezett, mint pl. fox, jagd, kerry blue stb. terrierknél.”

“Az arcorri rész is a puliénál nyúltabb, ez a fejhosszának maximálisan 45%-a, ellentétben a terrierekkel, ahol ez az arány legalább 50%.” **(Márki, 1974)**

“*A fejformára* a megnyúlt arcorri rész a jellemző. A domború fejtető kissé keskeny és nem olyan széles, mint a pulié. A homlok csak kevésbé domború és hosszú. A szemboltívek fejlettsége mérsékelt. Szakítottunk tehát az állandóan visszatérő pulifejformával és a “bagolyképű” egyedekkel. Olyan fejformát helyezünk előtérbe, amely kizárólag a pumira jellemző és sem a pulinál, sem a mudinál nem kívánatos. A stop csaknem teljesen kiegyenesedett, alig érzékelhető.” **(Ócsag, 1975)**

“Feje mutatja leghatározottabban a terrier jelleget; arcorri része megnyúlt, egyenes vagy ehhez közel álló stopvonallal, jól szembetűnő szemekkel, felálló, s végén lebicakló fülekkel.”

“A *fej* megnyúlt, viszonylag keskeny. Alakjára a hosszúsági méret nyomja rá a bélyegét. A fejtető közepesen széles és domború. A homlok hosszú és kissé domborodó, oldalról lapos. A szemboltívek mérsékelten fejlettek. A stopvonal rendszerint nem érzékelhető (az új jellegnél), mert a homlok síkja a szemboltívek között szinte egyenes vonalban folytatódik az orrhátra. Az orrhát egyenes. Az orr megnyúlt, elhegyesedő.”

A pumi testtájainak viszonylagos mérete a bottal mért marmagasság %-ában:

	A standard szerint legalább, %	kívánatosabb %
Fejhosszúság	44%	45%
Arcorrhosszúság	45%	(Ócsag, 1986)

(megj: A megadott méretek megegyeznek az 1966.évi No. 56/b standardban található méretekkel. *Németh Gy.*)

“A fejformára a megnyúlt és elkeskenyedő, de nem hegyes arcorri rész jellemző. Az aránya 45%, tehát közel fele a teljes fejhossznak. A kerekedő fej puli jellegű, a puminál hibaként bírálendő el. A fejtető domború és hosszú. A szemboltívek mérsékelten fejlettek. A stop alig érzékelhető.”
(Mészáros, 1987)

“A fang hossza valamivel kisebb, mint a fejhossz fele.”

“Kizáró hibák:

-56 Kerek, puliszerű fej. A fej 40%-ánál rövidebb arcorri rész.” **(F.C.I. pumi standard, 2000)**

2.7 Tulajdonságok örökölhetőségi értéke

A kutya jól öröklődő, magas, több mint 0,6- (60%-os) örökölhetőségi értékű mennyiségi tulajdonságai:

...A fejforma, az állcsont hossza és formája, a nyak alakja, hossza és vastagsága, a törzs hossza...

“ A jól öröklődő tulajdonságok közös jellemzője, hogy manifesztációjukban a környezeti tényezők szerepe elhanyagolható, megváltoztatásuk állomány szinten következetes szelekciós munkával és célzott párosításokkal, megfelelő tenyészkannok alkalmazásával viszonylag könnyebben lehetséges.”

Közepesen, vagy annál valamivel erősebben öröklődő mennyiségi tulajdonságok:

...A marmagasság, a mellkas szélessége és mélysége...

“ Ezeknek a tulajdonságoknak a megjelenése is döntően az örökletes hátérnek tulajdonítható, de manifesztációjukban kismértékben a környezeti tényezők is szerepet játszhatnak.”

“ A környezeti hatások közül elsősorban a károsítók lehetnek hatással. Gyakoribb gátló környezeti hatások az alul- és túltápláltság (elmaradás a fejlődésben és az elhízás), illetve a minőségi táplálás hiányosságai...”

(Zöldág, 1998)